

Hulpverlening aan dassen

Informatie voor vrijwilligers van Dierenambulances

Deze das wordt vrijgelaten door de dierenambulance van de Dierenbescherming in Limburg

Dassen zijn prachtige dieren die onze hulp verdienen. Helaas worden ze vaak aangereden door auto's of raken ze in de problemen door menselijk ingrijpen. Gelukkig kun jij als dierenambulance medewerker een verschil maken voor deze dieren. In dit stukje lees je hoe je dassen op een veilige manier kunt helpen en waar je op moet letten. Ook lees je meer over de das zelf, de jonge dassen en het werk van Das&Boom voor de bescherming van de das.

Das&Boom

Rijksstraatweg 174
6573DG
Beek – Ubbergen

024 6842294

info@dassenboom.nl
www.dassenboom.nl

Das&Boom zet zich in voor de das.

Gewonde en jonge verweesde dassen worden opgevangen en uitgezet in de natuur.

Das&Boom is 24 uur per dag bereikbaar voor informatie en indien nodig coördinatie van de hulpverlening.

Ook structureel zet Das&Boom zich in voor de das

Omgang met een gewonde das:

- Dassen zijn sterk en kunnen hard bijten; pas op je vingers, probeer zoveel mogelijk met dekens of planken een das in een vervoerskrat of bench te krijgen
- Ga altijd met een gewonde das naar en dierenarts
- Gewonde dassen worden opgevangen door Das&Boom bij Nijmegen, de Fûgelhelling bij Drachten, Noach bij Doetinchem en het Natuurhulpcentrum voor dassen uit Limburg (in België). Deze organisaties werken onderling samen.
- Zet een herstelde das alleen uit na overleg met een deskundige (boswachter, lid dassenwerkgroep, Das&Boom) en bij voorkeur niet eerder dan tegen de schemering.

Hulp en advies

- **Dierenambulance Dassenwerkgroep Brabant (0648 27 99 68)** stelt zich 24 u/d beschikbaar dassen te vervoeren naar de opvang van Das&Boom. Medewerkers van deze werkgroep zijn zeer ervaren in het hanteren van dassen en net als Das&Boom telefonisch bereikbaar voor advies of directe hulp ter plaatse.

Hulpverlening aan dassen

Dassen zijn nachtdieren, wanneer er meldingen van dassen overdag binnenkomen is er dus meestal iets mis met de das.

De meest voorkomende hulpsituaties zijn aanrijdingen, zowel op snelwegen als op kleine landweggetjes. Dassen moeten vaak wegen oversteken om van hun burcht bij hun voedselgebieden te komen en dan gaat het nogal eens mis.

Wanneer een das wordt aangereden is dit vaak fataal voor het dier. Slechts in enkele gevallen overleeft een das de klap en ligt dan buiten bewustzijn op straat. In het gunstigste geval is hij even versuft en maakt zich daarna uit de voeten, maar zo'n das kan ook dagen in coma blijven. Het zijn taaie dieren. Overlevingskans met de juiste zorg is aanzienlijk, vaak kan zo'n verkeersslachtoffer na 3 tot 7 dagen weer teruggeplaatst worden.

Hanteren van dassen

Een das, ook als die buiten bewustzijn is (of lijkt), kan onverwachts snel reageren bij aanraking. Een das heeft enorm sterke kaken, voorkom dus dat je gebeten wordt.

Zijn poten zien er vervaarlijk uit, maar daar heb je weinig van te duchten. Een das gebruikt zijn poten namelijk meer als een hond, niet als een katachtige. Hij gebruikt ze niets als wapen.

Raak hem voorzichtig aan met een tak, het eerst aan zijn achterzijde. Zo kom je er achter of het dier bewusteloos is.

Dek daarna zo snel mogelijk zijn kop af. Als een das geen gevaar ziet, denkt hij, dat er geen gevaar is. In opvangsituaties kan een das dan ook zijn kop onder zijn poten verstoppen, als het om hem heen allemaal te eng wordt. Gebruik dekens en planken om de das voorzichtig daar te krijgen waar je hem hebben wilt.

- Een deken is een veilig middel om een das te leiden of te fixeren. Maak met beide handen aan weerszijde van de deken twee dikke proppen, zodat de das eventueel in zo'n prop bijt in plaats van je handen.

Als een das bij bewustzijn is zal hij bij benadering proberen te vluchten. Je kunt het dier dan met meerdere hulpverleners met planken en dekens proberen te leiden. Ga rustig te werk en probeer de das langzaam in te sluiten of te verplaatsen. Een das zal geneigd zijn zich te verstoppen, maak een vervoerskrat of kooi dus zo donker mogelijk. Dan zal de das geneigd zijn daarin te vluchten.

Als een das niet of nauwelijks reageert op aanraking kun je indien nodig proberen hem vast te pakken:

- Druk zijn kop, schouders en/of nek met deken voorzichtig maar stevig tegen de grond, zodat je rustig de tijd hebt de das goed in zijn nekvel te grijpen.
- Probeer hem vlak achter zijn oren te grijpen. Wanneer de das zich stevig oprolt en zijn nek spant, is het lastig voldoende nekvel te pakken te krijgen.
- Pas extra op dat je niet gebeten wordt nadat je de das weer los laat.

Een vangstok is minder geschikt voor een das, omdat zijn nek vrijwel even dik is als zijn kop. Soms lukt het om een voorpoot er bij nemen, dan kan de das minder makkelijk ontsnappen. **Zet een krat nooit in de zon.**

Als een das veel warmte produceert door stres, er weinig ventilatie is en de zon ook nog eens voor extra warmte zorgt, kan de das in korte tijd oververhit en in shock raken.

Met een sterk en royaal schepnet kan je een das goed vangen en in bedwang houden, door het net te draaien en zo de opening naar boven af te sluiten.

Laat de das, zodra hij in een bench of krat ligt, zoveel mogelijk met rust en dek het krat af met een deken. Zorg wel voor voldoende zuurstof en ventilatie. Zet een krat nooit in de zon een das met stress kan snel oververhit raken.

Zet een krat nooit in de zon.

Als een das veel warmte produceert door stres, er weinig ventilatie is en de zon ook nog eens voor extra warmte zorgt, kan de das in korte tijd oververhit en in shock raken.

Bij een gesloten krat het dier zo spoedig mogelijk overzetten in een open bench of kennel.

Dassenzijn sterke dieren. Zorg ervoor dat de vervoersaccommodatie berekend is op heftig verzet, mocht het dier bijkomen.

Evacuatie van dassen bij hoog water met behulp van planken en dekens en een vangkrat

Verstrikte dassen, verdwaalde dassen.

Bij meldingen van dassen kan het ook gaan om verdwaalde dieren (binnen de bebouwde kom), verstrikte dieren, dassen in een klem of in een put. Zeker bij niet acute situaties is het wellicht een goed idee Das&Boom te benaderen om behulpzaam te zijn bij het inschatten van hulpbehoefte van de das.

Verstrikte dieren en dassen in een klem zijn vaak erg gestresst. Ze zijn volledig bij bewustzijn, willen vluchten, maar zitten vast. Benader zo'n das voorzichtig (één persoon) en dek de **kop van het dier** zo snel mogelijk af met een deken. Maakt het dier niet los voordat je hem gefixeerd hebt. Vaak zal een dier onder narcose bevrijd moeten worden. Dan kan de das samen met de klem of losgeknipt stuk gaas in een deken en daarna in een krat vervoerd worden. Probeer zo voorzichtig mogelijk te werken, omdat het dier waarschijnlijk veel pijn lijdt.

Jonge dassen

Jonge dassen worden meestal geboren in februari en leven de eerste maanden in de kraamburcht bij moederdas.

Vanaf medio april gaan jonge dassen voorzichtig naar buiten. Wanneer dan de moeder niet meer thuiskomt, gaan de jongen na een paar dagen zelf op pad, gedreven door honger en dorst. Als ze niet door mensen gevonden worden zijn ze ten dode opgeschreven. Wanneer ze wel gevonden worden zijn ze meestal in een zeer slechte conditie, onderkoeld, uitgedroogd en onder de parasieten.

- Een onderkoelde das is een echt spoedgeval. Zo'n dasje moet zo snel mogelijk warmte en in tweede instantie vocht toegediend krijgen. Een dierenarts zal vaak noodzakelijk zijn.
- Wanneer een dierenarts niet meteen beschikbaar is, kun je zelf proberen het diertje op temperatuur te brengen. Gebruik een warwaterzak, gewikkeld in een handboek en/of een warmtelamp.
- Voorkom dat de das te warm wordt, zeker als hij niet in staat is zelf naar een minder warm hoekje in zijn kooi te kruipen. (oververhitting)
- Zolang een das niet op temperatuur is of buiten bewustzijn, geen vocht oraal toedienen.
- Bel zo snel mogelijk met Das&Boom voor adviezen en opvang

Dood aangetroffen zogende dassen

Wanneer een zogende das wordt aangereden, blijven er jongen onverzorgd achter. Wanneer dit gebeurt in de periode tussen februari en april zijn de jongen verloren. Jonge dassen kunnen namelijk niet uit een kraamburcht gered worden zonder onevenredig veel schade en overlast te veroorzaken aan andere dassen met een minimale kans op succes.

In de maanden mei en juni kunnen de jonge dassen in zo'n geval wèl geholpen worden. Die jonge dassen komen na een paar dagen uit hun kraamburcht en kunnen dan een paar maanden bij die burcht bijgevoerd worden.

Het bijvoeren van dassen vergt een gedegen veldkennis en ervaring met het observeren van dassen en dassenburchten.

Het is dan ook noodzakelijk daarvoor mensen in te schakelen van een dassenwerkgroep, boswachters of jachtopzichters

Neem in zo'n situatie contact op met Das&Boom voor advies. Door op de verkeerde plekken te zoeken kun je veel schade veroorzaken en een dassenburcht wordt in de Flora en faunawet beschermd; betreden is in principe verboden.

Na juli zijn de dassen oud genoeg om zich zelf te kunnen redden.

- Dus, samenvattend, vindt je in de maanden **mei en juni een dode zogende das** en zijn er plaatselijk deskundigen (boswachters, jachtopzichters, mensen van een dassenwerkgroep) bereid om de jonge dassen te helpen, dan kunnen die dassen gered worden met een bijvoeractie.

Naar de dierenarts

Bij verkeersslachtoffers is in vrijwel alle gevallen een dierenarts nodig om te beoordelen, of het dier gered kan worden. Bij deze afweging is het van belang in gedachte te houden, dat het gaat om een wild dier, dat alleen volledig hersteld een goede kans maakt zich weer in de natuur te kunnen redden. Gebroken poten bijvoorbeeld zijn medisch gezien te herstellen, maar leveren onoverkomelijke problemen op tijdens de opvang en revalidatie.

Das&Boom kan ten alle tijde gebeld worden om behulpzaam te zijn bij deze afwegingen. Daar zijn in de loop van de jaren honderden dassen opgevangen, dus probeer zoveel mogelijk van deze ervaringen te profiteren.

algemene tips

- Wanneer een das kermt van de pijn, zijn de verwondingen meestal zeer ernstig en zal een snelle euthanasie vaak de beste oplossing zijn
- Gewonde dassen krijgen bij de aan Das&Boom verbonden dierenarts standaard een **anti-shock** middel, een **pijnstiller** en **anti-biotica**
- Vooral voor jonge verzwakte (onderkoelde) dassen is **warmte** en **vocht** (eventueel infuus) van levensbelang

Opvang, revalidatie en uitzetten bij Das&Boom

Regelmatig worden dassen (vooral bij Das&Boom groot gebrachte jonge dassen) samen uitgezet in uitzetrennen. Die bevinden zich op strategische locaties, vaak op de terreinen van Natuurmonumenten of Staatsbosbeheer.

Daar verblijven ze een paar maanden om te wennen. Dan gaat de ren open en kunnen ze langzaam wennen aan hun nieuwe omgeving. Het bijvoeren wordt dan langzaam afgebouwd.

Uitgangspunt is, dat een gewonde of andere hulpbehoevende das die een reële kans heeft op herstel (en een goede levensverwachting daarna in de natuur), die kans krijgt. Dat betekent dat dassen worden euthanaseert, wanneer die kans te gering lijkt. In zo'n geval weegt de stress van de opvangperiode, die zo'n dier moet ondergaan, niet op tegen de kans op succesvol uitzetten. Ondanks alle zorgen en een goede accommodatie zijn wilde dassen niet voor hun lol te gast bij Das&Boom.

Wanneer een das na (een zo kort mogelijke) revalidatie voldoende hersteld is, gaat hij terug naar de natuur. In sommige gevallen kan dat de vindplaats zijn, in andere gevallen juist niet. Dat hangt erg af van de vindplek, de aanwezigheid van andere dassen, of het een mannetje of vrouwtje is en jong of volwassen.

- Mocht je te maken krijgen met een hulpbehoevende das, die waarschijnlijk meteen weer vrij gelaten kan worden, neem dan eerst contact op met Das&Boom of een andere deskundige (boswachter) over de juiste locatie en aanpak.

De Das (*Melis melis*) in Nederland

De das is met zijn lengte van ongeveer één meter het grootste landroofdier van Nederland. Hij weegt gemiddeld twaalf kilo en kan zo'n 15 jaar oud worden. In Nederland is de gemiddelde leeftijd echter slechts een jaar of vijf. Veel dassen sneuvelen namelijk in het verkeer, zo'n 1000 x per jaar. Het dier ziet eruit als een donkergrijs beertje. Karakteristiek en opvallend is zijn zwart-witte koptekening.

Dassen laten zich zelden zien; het zijn stille, schuwe nachtdieren. Onder de grond graven dassen hun burcht, een netwerk van gangen en kamers. Zo'n burcht kan uitgroeien tot een enorm holenstelsel. De kamers worden gestoffeerd met droog gras, varens en mos. Op grote stortbergen voor de hollen ligt de uitgegraven aarde. Haren of pootafdrukken in het zand getuigen er van de aanwezigheid van dassen. Trouw aan hun woonplaats staat bij dassen voorop. Opeenvolgende generaties bewonen gedurende duizenden jaren dezelfde burcht.

Dassenburchten worden gegraven boven het grondwater, en meestal in hellingen. Heuvels, rivierduinen, bermen van holle wegen en steil randjes zijn zeer geschikt. Veel burchten liggen er verscholen onder bomen en struikgewas.

Maar dassen vestigen zich ook in vlak terrein, bijvoorbeeld onder een houtwal of een heg en soms in het open veld. Bij iedere burcht hoort een eigen woongebied. De grenzen van dit territorium worden nauwlettend bewaakt.

Behalve trouw aan hun burcht zijn dassen buitengewoon sociaal. In een burcht kunnen meerdere families samenwonen. In speciale kraamkamers werpen de wijfjes gemiddeld drie jongen per jaar. Na een zoogtijd van een paar maanden leren de jongen hun eigen kostje bij elkaar te scharrelen. Uiterlijk het volgende voorjaar trekken veel jonge dassen naar een andere burcht, op zoek naar een partner.

Dassen zijn echte alleseters. Een groot deel van hun voedsel halen ze uit het boerenland. 's Nachts speuren dassen er naar regenwormen, kevers, muizen en kikkerdril, valfruit en maïs. Ze eten ook wilde planten, zoals de knolletjes van aronskelk en daslook.

Al etend doorkruisen dassen hun woongebied, het liefst onder dekking van heggen, houtwallen en bosranden. Gewoontegetrouw als ze zijn, gebruiken ze vaak dezelfde padjes, de zogenaamde dassenwissels.

In de eerste helft van deze eeuw is op grote schaal jacht gemaakt op Nederlandse dassen. De stand daalde van meer dan 12.000 in 1900 naar ongeveer 1200 in 1960. In 1947 is de das onder bescherming van de Jachtwet gebracht. Daarmee werd de dassenjacht stilgelegd. Alleen in geval van schade verleende de overheid een speciale vergunning om dassen te doden. Daarvan werd tot 1960 evenwel gretig gebruik gemaakt. In dat jaar stopte de overheid met de verstrekking van dergelijke vergunningen. Het groeiende autoverkeer zorgde voor steeds meer verkeersslachtoffers, en steeds meer leefgebied werd vernietigd. Op initiatief van

Das&Boom heeft de rijksoverheid toen een beschermingsplan opgesteld om de das voor uitsterven te behoeden. Voorlopig lijkt dat gelukt. In 2000 is door Das&Boom de landelijke volkstelling onder dassen uitgevoerd in opdracht van de overheid, en het aantal dassen wordt op 3500 geschat.

Wetgeving

In de Flora en Faunawet heeft de Das een beschermd status. Dassen zijn dus beschermd dieren en ook hun burchten zijn beschermd.

Das&Boom heeft een ontheffing voor het opvangen en uitzetten van dassen.

sd

Bescherming van de dassenpopulatie door Das&Boom

Das&Boom zet zich structureel in voor de dassenpopulatie. Die is de afgelopen jaren gegroeid tot zo'n 6000. Dat willen we graag zo houden. Daarom houdt Das&Boom zich, naast de hulp aan individuele dassen ook bezig met:

- Registratie van aanrijdlocaties (zowel dode als gewonde dassen)
- Registratie van nieuwe dassenburchten
- Inventarisatie en monitoring van dassenburchten
- Registratie en aangifte van dassenburchtverstoring
- Inventarisatie van dassenvoorzieningen
- Beoordeling planologische ontwikkelingen m.b.t. de das
- Opstellen van compensatieplannen t.b.v. de das
- Vraagbaak voor alles wat met de das te maken heeft
- Juridische bescherming van dassen, indien nodig processen voeren
- Beïnvloeding regelgeving en beleid

Melden aanrijdlocatie van dode en gewonde dassen

Omdat dassen zich meestal via vaste paden verplaatsen (dassenwissels) worden dassen vaak op dezelfde plek aangereden. Op veel van die plekken zijn al voorzieningen aangelegd, zoals dassentunnels en rasters. Daardoor vallen er minder slachtoffers.

Het is belangrijk dat deze voorzieningen blijven functioneren en dat er nieuwe voorzieningen komen op plaatsen waar dat nodig is.

Daarom wil Das&Boom graag op de hoogte blijven van de locaties waar dassen worden aangereden. Wanneer Das&Boom gegevens heeft van meerdere dassen die op dezelfde plek zijn aangereden kan dat voor gemeentes of provincies een reden zijn daar voorzieningen aan te brengen.

- **Meldt dus de locatie van aangereden dassen** (dood of gewond) **aan Das&Boom** om te voorkomen dat er op die plek vaker dassen worden aangereden.
- Het is belangrijk de locatie zo nauwkeurig mogelijk door te geven.
- Meldingen kunnen tijdens kantooruren doorgegeven worden. Buiten kantooruren kunnen meldingen via een voice respons systeem worden ingesproken

Bereikbaarheid Das&Boom

